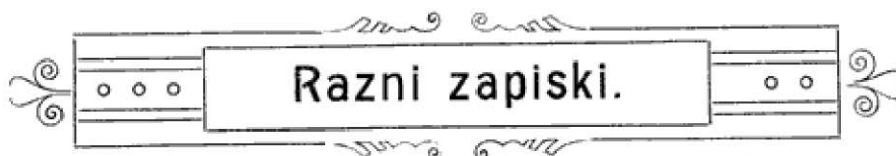

Počem ter z znanim organizatorjem g. Kejžarjem z vso vnemo na delu za povzdigo slovenskega gledišča, ki so mu na razpolago izborne moške in ženske moči: karakteristiki in komiki, navke in ljubimke. Na odru in v garderobi je sedaj vzoren red, domača slikarja (g. Franjo Horvat in S. Stegnar) izpopolnjujeta pred vsako predstavo kulise, vodja tehničnega odbora (g. Poseb) pa oder.

Dr. Ljud. Pivko.

O glagolitih je napisal za 16335. šte. *Neue Freie Presse* (12. februarja t. l.) dvorni svetnik prof. dr. Vatroslav Jagić uvodni članek približno te-le vsebine.

Glagolsko pismo je bilo od enajstega do šestnajstega stoletja glasilo vsega javnega življenja na Hrvaškem, v Dalmaciji in v Istri, v tem pismu so napisali mnoge listine, občinske zakone, oporoke in tudi privatne korespondence. Toda s koncem 15. stoletja je začela posvetna raba tega pisma vedno bolj pojemati, ohranila se je pa še vedno v cerkvi v bogoslužnih obrednih knjigah (misalih, brevijarih, ritualih i. t. d.). — Zares, z največjim spoštovanjem moramo govoriti o iskrenosti onih srednjeveških hrvaških glagolitov, ki so oskrbeli mnogoštevilne, lepo pisane, s krasnimi ilustracijami in inicijali opremljene pergamentne rokopise, ki se jih še sedaj lepo število nahaja v knjižnicah na Dunaju, v Pragi, v Zagrebu, v Ljubljani. Ko se je začelo knjigotiskarstvo, je izšel v Benetkah leta 1483. glagolski misal, najstarejši slovanski tiskopis sploh. Pozneje pa se je poskrbelo za potrebne cerkvene knjige deloma na domačih tleh v Senju in na Reki, deloma na italijanski strani v Rimu. Rimska propaganda in posamezni papeži so skrbeli za to, da so se ponatili vselej iznova pregledali. Prva večja revizija se je izvršila v tridesetnih letih sedemnajstega stoletja, zadnji dve izdaji pa sta iz leta 1893. in 1905. —

Cerkveno življenje pa glagolitom ni vseskozi gladko potekalo. Univerzalno, toda centralistično uravnanemu katolicizmu že od nekdanj mala slovanska odcepljenost v katoliški cerkvi ni ugajala. Na provincijalnih sinodah so stavili z raznimi prepovedmi in omejitvami razvoju glagolitizma hude ovire, vendar ne s popolnim uspehom, kajti glagolitizem je sicer hiral, a zatreti se ni dal. — O gotovih časih so sicer dalekovidni papeži to staro predpravico Hrvatov do slovanske liturgije izrecno dovolili, nadejaje se, da s tem vzdrže odprt most za združitev s pravoslavnimi zakrajinci na Balkanu, vobče pa pogoji za napredek glagolitizma vendar niso bili ugodni in v teku stoletij se je ohladila polagoma gorečnost glagolitov, v posvetni literaturi pa se je na podlagi latinskega pisma razcvetel narodni jezik ter potisnil glagolico tako vstran, da je naposled celo duhovščini čitanje z glagolico tiskanih knjig prizadevalo težave in da celo duhovniki staroslovenskega jezika niso več gladko razumeli. Da bi pa vendar ustregli narodu, čigar vnetost za slovansko liturgijo je bila preživela že mnoge nezgode in krivice, vsaj v spevanih oddelkih bogoslužja, so dali naposled natisniti male mašne bukvice z latinskimi črkami in s tem so tudi stari jezik močno pounarodili. Nastale pa so nepravilike, ki jih je bilo treba odvrniti z novo izdajo liturgičnih knjig v starem jeziku in glagolskem pismu; v to svrhu je izšel „Misal rimski“ v zgoraj navedenih dveh izdajah. — S tem pa,

da se knjige ponatisnejo, še zdavnaj ni vse opravljeno; da se te knjige tudi z razumom čitajo, je treba tudi učenja, je treba, da se duhovniški naraščaj za to pripravi in usposobi. Za tako pripravo so pa škofje po tistih vladikovinah, kjer glagoliška liturgija še živi, prav malo ali čisto nič poskrbeli. To se pa dá deloma razlagati iz očitne nenaklonjenosti rimske hierarhije, iz tiste neprijaznosti, ki jo kajpada goje proti tej predpravi tudi posamezni cerkveni dostojanstveniki.

Pa ne, da bi se izvršile pravilne uredbe tega vprašanja (Regelung), pojavile so se strahovalne odredbe (Maßregelung), o katerih vedo zdaj tudi že dunajski listi povedati. Ali je ravno ta pot prava, do cilja vodeča pot, to se pravi, pot, ki pospešuje vdanost vernikov do rimske cerkve in pomnožuje pravo pobožnost, — o tem naj rajši ne govorim. To bo pokazala prihodnost. — —

Milan vit. Rešetar je bil v začetku februarja imenovan na Dunajskem vseučilišču za Jagićevega naslednika. Rešetarjevo znanstveno delovanje je bilo do zdaj skoraj izključno posvečeno srbsko-hrvatskemu jezikoslovju in književnosti, pred vsem dubrovniški. Spisal je več razprav in ocen za Jagićev „Archiv“, izmed teh je posebno obsežna študija o nekdanjih in sedanjih mejah čakavščine (1890). Nekaj razprav je priobčil tudi v publikacijah jugoslovanske akademije ter priredil kritično izdanje „Gorskega venca“. Najznamenitejši deli sta: „Die serbokroatische Betonung südwestlicher Mundarten“ (1900) in „Der Štokavische Dialekt“ (1907), ki ju je izdala Dunajska akademija znanosti v svojih „Schriften der Balkankommission“. Z Jagićevim odstopom je izgubila dunajska univerza zadnjega slavista, ki je obvladal obširno vedo v vseh njenih panogah; in ako je odločilnim krogom resno za znanost, bo treba po vzoru germanistike ustanoviti še stolico za slovanske literature. Saj je izmed obeh ostalih rednih profesorjev Vondrák predvsem lingvist in J. K. Jireček pa historik, oba sicer temeljita v svoji stroki.

† **Blaž Matek.** Dne 29. jan. t. l. je umrl v Mariboru po daljšem bolehanju prof. Blaž Matek. Rojen je bil l. 1852. v Gornjem Gradu; po odlično dokončanih gimn. študijah v Celju in enoletnem prostovoljstvu se je posvetil na graškem vseučilišču matematiki in fiziki. Več let je bil suplent na Celjski gimnaziji, od 1. okt. 1891 pa je služboval na gimnaziji v Mariboru. Bil je nad vse vesten učitelj, blag podpornik srednješolske mladine, iskren narodnjak in delaven do zadnjega diha. Kot veččak v svoji stroki je napisal slovenske matematične knjige za nižje in višje gimnazijske razrede. N. v m. p.!

„**Moravsko-slezská revue**“ prinaša vrsto informativnih člankov o razvoju slovenskega duševnega in socialnega življenja v XIX. stoletju iz peresa dr. Ljudevita Pivka. — Drugi članek „Slovenci v Illyrii francouzské“, ki ga prinaša 9. štev. iste revije, obravnava dobo francoske vlade 1809—1813. Pregledna članka seznanjata češko občinstvo v vseh važnejših dogodkih in kulturnem življenju začetkom 19. stoletja na Slovenskem.

